

YENİLENEBİLİR ENERJİ ELEKTRİK TEDARİK ANLAŞMALARININ HUKUKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ- I

I. Giriş

Küresel iklim değişikliğinin ve teknolojik gelişmelerin neden olduğu enerji dönüşümü, büyük enerji tüketicilerinin enerji dönüşümünde yer almak için yeni iş modellerini araştırmasına ve bunları kendi ihtiyaçları için kullanmalarına yol açmıştır. Enerji dönüşümün hızlandırılmasında önemli yerleri olan kurumsal tüketiciler, kendilerinden beklenen karbon salımının azaltılması hedeflerini gerçekleştirmek için gönüllü olarak yenilenebilir enerji tedarikine yönelmişlerdir¹. Enerji sektör oyuncularını bu ihtiyaçlara karşılık dünyada birçok ülkede kabul gören iş modelleri geliştirerek yenilenebilir enerji projelerini farklı yöntemlerle teşvik etmişlerdir.

Birkaç yazıdan oluşacak serimizin ilk yazısında, öncelikle kurumsal yenilenebilir enerji tedariki yöntemleri ile ilgili kısa bilgiler vererek *Renewable PPA* ("YETA") yapısının Türk hukukunda uygulanabilirliğini değerlendireceğiz.

Sonraki yazılarımızda YETA uygulamalarında ortaya çıkan problemleri ve risk yönetimini ve YETA'lar konusunda standartlaşma çalışmalarını ve Türk enerji sektöründe son dönemde çok tartışılan üçüncü kişi finansmanı ile öz tüketim modelini ele alacağız.

II. Kurumsal Yenilenebilir Enerji Tedarik Yöntemleri

Uluslararası enerji piyasalarında kurumsal tüketicilerin yenilenebilir enerji tedarik etmek için tercih ettikleri temel iş modelleri olarak (i) yerinde üretim veya öz tüketim (*self generation or self consumption*), (ii) ayrıştırılmış (çıplak) kaynak belgesi (*unbundled guarantee of origin(GO)*²), (iii) yeşil enerji tedariki/teklifleri (*green energy offers*)³, ve (iv) yenilenebilir enerji tedarik anlaşmaları (*renewable power purchase agreements (PPA)*) yapıları karşımıza çıkmaktadır⁴.

¹ Örneğin RE100 veya Renewable Energy Demand Enhancement (REDE)

² Avrupa'da GO olarak kabul gören terim için Amerika'da "unbundled energy attribute certificates" (EACs) terimi kullanılmaktadır.

³ Bazı ülkelerde *utility green procurement* olarak kullanılmaktadır.

⁴ Corporate Sourcing Of Renewables: Markets And Industry Trends, IRENA 2018 ve EU WWF Report Global Corporate Renewable Power Procurement Models Lesson From India

Türk enerji piyasasında Yenilenebilir Enerji Tedarik Anlaşması (“YETA”) olarak son dönemde kullanılan terim yukarıda bahsi geçen tüm iş modelleri için kullanıldığından öncelikle bu iş modellerini kısaca tanımlayacak, sonrasında ise makalemizin konusu olan YETA’ların (*renewable PPA*) Türk enerji piyasası ve Türk Hukuku kapsamında uygulanabilirliğini değerlendireceğiz.

1. Üçüncü Kişi Finansmanı ile Öz Tüketim Modeli

Bazı enerji piyasalarında kullanılan bu modelde öz tüketim için kullanılacak enerji üretim tesisini bir üçüncü kişi yüklenici finanse ederek kurulumunu, işletmeye alınmasını, işletimini ve bakım onarımını yüklenerek proje ile ilgili finansal ve ticari risklerin büyük bölümünü üstlenmektedir⁵. Yüklenici daha sonra tesisi tüketiciye kiralayabilir ve tüketici tesis tarafından üretilen elektrikten elde edilecek gelir ile yükleniciye taraflar arasında kararlaştırılan ödemeyi yapar. Öz tüketim modelinde elektriğin ticaretine izin verilen piyasalarda yükleniciye ödenecek bedel kalemlerinden biri tesis ile üretilen elektriğin tüketiciye satış bedelidir.

Bu modelde üçüncü kişi finansmanı ve bazı durumlarda bir YETA mevcut ise de uluslararası piyasalarda YETA olarak değil öz tüketim modeli olarak kabul edilmektedir⁶.

Şirketler çatılarına kurulan elektrik üretim tesislerinin doğrudan mülkiyetine sahip olmaktansa riski azaltmak amacıyla bu tesisleri kiralayarak buradan üretilen elektriği satın almayı tercih etmektedirler⁷.

Türkiye’de öz tüketim modelinde tesislerin üçüncü kişi yatırımcı tarafından finanse edilmesi yatırımcılar ve tüketiciler tarafından değerlendirilmektedir. Ancak Lisanssız Elektrik Üretimi Yönetmeliği Madde 34 uyarınca bu yönetmelik kapsamında üretilen elektriğin hiçbir şekilde ticarete konu edilememesi nedeniyle, bu yapının Türkiye’de elektrik satışı olmadan kurgulanması gerekmektedir. Bu yapının Türk hukukuna göre değerlendirilmesi başka bir yazıda ele alınacaktır.

2. Ayırıştırılmış (Çıplak)⁸ Kaynak Belgesi Modeli

Kurumların enerji dönüşümünü gerçekleştirirken kullandıkları bir başka yöntem ise yenilenebilir enerji kaynak belgelerinin elektrikten ayırıştırılmış şekilde – elektrik satın almadan- bir yenilenebilir enerji üreticisinden veya bu kaynak belgelerinin ticaretini yapan aracı şirketlerden satın alınmasıdır.

⁵ Öz tüketim modelinde yüklenicinin, finansörün ve tüketicinin farklı olduğu modeller de mevcuttur. Bu üçlü ilişkide yüklenici sistemi kurarak finansöre kiralamakta, finansör ise sistemi alt kira ile tüketiciye kiralamaktadır.

⁶ Corporate Sourcing of Renewables: Markets and Industry Trends, IRENA 2018, s. 51.

⁷ Corporate Sourcing of Renewables: Markets and Industry Trends, IRENA 2018, s. 17

⁸ Türk enerji sektöründe henüz kullanılmayan bu terim için Türk Ticaret Kanunu’nda pay senetleri için de kullanılan “çıplak” terimi tarafımızca önerilmektedir.

Şirketler bu ürünleri elektrik tüketimlerine denk gelecek şekilde satın alarak yenilenebilir enerji tüketim hedeflerini yerine getirmektedirler.

Üretilen enerjinin kaynağının takibi için kullanılan bu belgeler elektriğin üretildiği spesifik santral ile ilgili santralin bulunduğu yer, elektriğin hangi kaynaktan üretildiği (teknoloji) ve santralin yaşı veya teşvik alıp almadığı gibi santral özellikleri ile ilgili bilgiler içerir⁹.

3. Yeşil Enerji Tedariki

Birçok ülkede tedarik şirketleri tarafından abonelerine sunulan yeşil enerji teklifleri şirketlerin yenilenebilir enerji dönüşümünde kullandıkları yöntemlerden bir başkasıdır. Bu yöntemde tedarik¹⁰ şirketi yeşil tedarik programı kapsamında yenilenebilir enerji tedarik satın almak isteyen müşterilerine özel yenilenebilir enerji tedarik anlaşmaları sunar¹¹. Bu tür tedarik anlaşmaları şirketlerin doğrudan tedarik şirketlerinden uzun dönemli yenilenebilir enerji almasını sağlamaktadır.

Tedarik şirketi yenilenebilir enerji ve/veya kaynak belgesini kendi üretim şirketlerinden karşılayabileceği gibi bu kaynak belgelerini üçüncü kişilerden de temin edebilir. Tedarik şirketi kaynak belgesini yenilenebilir enerji satın alan müşteri adına kullanır. Müşteri ise satın aldığı yenilenebilir elektrik enerjisi karşılığında elektrik faturasına ek bir bedel öder.

4. Yenilenebilir Enerji Tedarik Anlaşmaları

Şirketlerin yenilenebilir enerji tedariklerinde kullandıkları bir diğer yöntem Yenilenebilir Enerji Tedarik Anlaşmaları ("YETA") - *Green Power Purchase Agreement* ("PPA"). PPA yapıları birçok ülkede tartışılmakta ve mevcut yapı edinilen tecrübelerle geliştirilmektedir.

Türk enerji sektörü paydaşları da yenilenebilir enerji projelerinin finansmanı ve yeni kapasite yaratımı için bir alternatif olan bu sözleşme tipini yakından takip etmekte ve sektörde kullanımının yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmaktadırlar.

Türkiye'de 2025 yılında kadar 11.885 MW kapasite YEKDEM'den çıkararak, teşviksiz üretim yapacaktır¹².

YEKDEM'den 2020'de yararlanan 21.033 MW kapasitenin, 11.885 MW'ı, yani yarıdan fazlası önümüzdeki 5 yılda YEKDEM'den çıkıp, teşviksiz üretim yapacaktır. Ayrıca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2019 – 2023 Stratejik Planı'nda YETA'ların bir iş modeli olarak kullanılabileceği güneş ve rüzgar enerjisine dayalı 22.000 MW'a yakın bir kapasite oluşması

⁹ Analysis of the Trade in Guarantees Of Origin, Economic Analysis for Energy Norway OE-Report 2017-58 s. 9.

¹⁰ Tedarik şirketi terimi bu modelde uluslararası enerji sektöründe kullanılan "utility" karşılığı olarak kullanılmıştır.

¹¹ Corporate Sourcing of Renewables: Markets and Industry Trends, IRENA 2018 s.49.

¹² <https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/3-0-72/elektrikyekdem>.

hedefleniyor¹³. Yine ön lisans aşamasında olan ancak çeşitli nedenlerle YEKDEM'den yararlanamayan kapasitelerin ön görülebilir bir fiyat ile hayata geçirilebilmesi için YETA modeli taraflarca kullanılacaktır.

4.1. YETA Nedir?

Temel olarak YETA bir enerji tüketicisi ile üreticisi arasındaki bir elektrik satım anlaşmasıdır. Taraflar ilgili satım anlaşmasında tüketici tarafından ihtiyaç duyulan enerjinin hali hazırda mevcut veya kurulacak bir yenilenebilir enerji tesisinden satın alınması konusunu düzenlerler. YETA'lar – üretim tesisin ihtiyaçları da göz önüne alınarak – genelde 5 ila 15 yıl arasında bir süre için akdedilirler.

Yenilenebilir enerjinin üretimini teşvik etmek için devletlerin sağladığı mekanizmalarının giderek azalması ile üreticilerin yatırımlarını finanse etmek amacıyla başvurdukları yöntemlerden biri olan YETA enerji sektöründe taraflar arasında, tarafların ihtiyaçlarına göre yapılandırıldığından giderek daha çok tercih edilmektedir.

Aslında bir elektrik satım anlaşması olan YETA'nın yeni bir iş modeli olarak karşımıza çıkmasının nedeni tarafların çoğu zaman müzakere etmelerini kısıtlayan konvansiyonel enerji hukuku sözleşmelerinden farklı olarak, sözleşme taraflarının sözleşme serbestisi içinde, istedikleri tür elektriği satın alma şartlarını belirleyebiliyor olmasından kaynaklanıyor.

Bir elektrik satım sözleşmesinin günümüzde kullanılan hali ile YETA olarak değerlendirilebilmesi için sözleşmenin bazı unsurları içeriyor olması gerekiyor. Örneğin ilgili elektrik satım sözleşmesi bir yenilenebilir enerji tesisinin finansmanını veya re-finance manını sağlıyor olabilir. Ayrıca YETA'lar klasik elektrik satım sözleşmelerinden farklı olarak satın alınan elektriğin yeşil olduğunu kanıtlamak için kullanılacak kaynak belgelerinin neler olacağını belirleyen hükümler içerecektir¹⁴.

4.2. YETA Türleri

YETA türlerinde uluslararası piyasalarda, tarafların sıfatı, herhangi bir teşvikten yararlanıp yararlanmadıkları ve sözleşmenin yapısına göre farklı sınıflandırmalar yapılıyor.

- Tarafların sıfatına bakıldığında *Utility PPA* (Tedarik Şirketi YETA) ve *Corporate PPA* (Şirket YETA) ayrımı sözleşmede yer alması gereken hükümler açısından oldukça önemli. *Utility PPA* bir üretici ile bir tedarik şirketi arasından akdedilirken, *Corporate*

¹³ <https://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fStratejik%20Plan%2f2019-2023%20Stratejik%20Plan%c4%b1.pdf>

¹⁴ Hilpert, Johannes, Rechtliche Bewertung von Power Purchase Agreements (PPAs) mit erneuerbaren Energien, Würzburger Studien zum Umweltenergie recht, s. 2.

PPA doğrudan üretici ile son kullanıcı tüketici olan bir şirket arasında akdediliyor¹⁵. Corporate PPA'lerde genelde dengeleme sorumluluğunu üstlenen üçüncü bir aracı şirket de sözleşmeye taraf olur¹⁶.

- Bir diğer sınıflandırma da YETA'ya konu ürüne göre yapılmaktadır. Fiziksel YETA olarak tanımlanan YETA'da taraflar arasında elektrik tedariki yapılmaktadır. Fiziksel YETA elektriğin tedariki için elektrik şebekesinin kullanımına bağlı olarak kendi içinde on-site ve off-site YETA¹⁷ olarak ayrılmaktadır. Şebekenin elektrik tedariki için kullanılıp kullanılmadığına bağlı olarak anlaşmanın fiyatlandırması ve taraflar arasındaki risk dağılımı farklılık gösterecektir.

Finansal YETA'da üretici/tedarikçi elektriğini spot piyasada satar. Üretici/tedarikçi ve elektrik alıcısı/tüketici, YETA'da bir anlaşma bedeli üzerinde mutabık kalırlar ve bu bedel ile elektriğin piyasa fiyatı arasındaki fark taraflar arasında mahsup edilir. Finansal YETA'larda taraflar arasında elektrik tedariki gerçekleşmez¹⁸. Bu YETA'lar ile kaynak belgelerinin devri de gerçekleştirilebilir. Fark anlaşması (*contract for difference*) olarak adlandırılan bu anlaşmalar bir finansal ürün olarak kabul edilir ve ilgili ülkenin sermaye piyasası kurallarına tabidir.

4.3. Neden YETA?

Kurumsal tüketicilerin yenilenebilir enerji tedarik etme amaçlarının en başında şüphesiz kurumsal sosyal sorumluluk stratejileri yer alıyor. Birçok şirket müşterileri tarafından talep edilen yeşil talepleri karşılayabilmek için yenilenebilir enerjiye yöneliyor ve yeşil tedarik zincirlerinde yer almaya çalışıyor. Ancak şirketlerin yenilenebilir enerji tercih etmelerinde en büyük etken yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin giderek daha ucuza mal olacak olma ve bununla birlikte uzun dönemde karbon maliyetlerinde bir yükselme beklentisi¹⁹.

Çevresel sorumluluk şirketlerin yukarıda kısaca değindiğimiz tüm diğer yöntemler ile yenilenebilir enerji tedarik etmesine neden olmakla birlikte, kendi üretim tesisini kurarak yeni kapasite (*additionality*)²⁰ yaratmak isteyen şirketler için YETA en tercih edilen model olarak uygulama alanı buluyor.

¹⁵ Raikar, Santosh; Adamson, Seabron, Renewable Energy Finance: Theory and Practice, s. 155.

¹⁶ HSH Nordbank, Corporate PPA – Branchenstudie April 2018, s. 5.

¹⁷ Physical or sleeved PPA

¹⁸ Corporate Sourcing of Renewables: Markets and Industry Trends, IRENA 2018 s. 4

¹⁹ European Commission, Competitiveness of Corporate Sourcing of Renewable Energy, Part 2 of the Study on the Competitiveness of the Renewable Energy Sector, Final Report, ENER/C2/2016-501, 28 June 2019, s. 7.

²⁰ Uluslararası YETA uygulamalarında yeni kapasite yaratımı "additionality" özellikle yatırımcılar tarafından YETA'ların tercih edilme nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkıyor.

Üreticiler açısından ise YETA, yenilenebilir enerjiye sağlanan devlet teşviklerinin giderek azalması nedeniyle üretim tesislerinin finansmanı veya refinansmanı nedeniyle tercih edilmektedir²¹. Enerji piyasasının teşvik bazlı modelden serbest piyasa koşullarına evrilmesi yenilenebilir enerji yatırımcılarının da alternatif finansman modellerine yönelmesine neden olmuştur. Avrupa Birliği Yeşil Mutabakat (*Green Deal*) kapsamında, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler kendi ülkelerinde karbon salımını azaltma konusunda mutabık kaldıkları gibi ithal ettikleri ürünlerin de yeşil tedarik zincirlerinden tedarik etmekle mutabık kalmışlardır.

YETA'lar anlaşma taraflarının değişken elektrik fiyatlarına karşı bir güvence oluşturmasına da sebep olacaktır. Uzun vadeli akdedilen YETA'lar hem tüketici hem de üreticilerin enerji gelir ve giderleri bakımından finansal projeksiyon yapabilmelerine olanak sağlar.

YETA'lar Türkiye dahil birçok ülkede yenilenebilir enerji üretiminin teşviki amacıyla devlet tarafından düzenlenen alım garantili ihalelere de alternatif olarak görülüyor. Şöyle ki, ihaleye katılacak yatırımcılar kendilerine sunulan ihale şartnamesi ile bağlıdırlar ve bu şartnameler projelerin zamanında bitirilememesi gibi durumlarda tek taraflı ağır cezalar içerirler²². YETA yapısında da bu tür cezai şartlar öngörülse de bu anlaşmaların taraflarca müzakere edilebilir oluşu anlaşma şartlarının taraflarca kabulü için önemli bir sebeptir.

4.4. YETA'ların Tercih Edilmemesinin Nedenleri

Yukarıda kısaca bilgi verilen diğer kurumsal yeşil enerji tedarikinde de geçerli olmak üzere YETA'ların tercih edilmemesinin en önemli nedeni enerji politikalarında, dolayısıyla mevzuatta olan değişiklikler. Teşvik sistemindeki değişiklikler, elektrik fiyatını oluşturan kalemlerdeki değişiklikler (örneğin dağıtım bedeli, YEKDEM maliyeti vs.) kurumların yenilenebilir enerjiye yönelimini yavaşlatmakta, hatta engel olmaktadır²³.

Her ne kadar kurumsal sosyal sorumluluk stratejileri, kurumların yenilenebilir enerji tercih etmesine neden olsa da kurumların tedarik/satın alma departmanlarında karar vermede asıl etken, yenilenebilir enerjinin konvansiyonel enerjiye göre daha pahalıya mal olmaması olarak belirtiliyor. Dolayısıyla bir YETA ile tedarik edilecek elektriğin daha ucuza mal olmaması veya olmayacağına düşünülüyor olması şirketlerin bu yapıya kuşku ile yaklaşmalarına neden

²¹ Energy Brainpool, Power Purchase Agreements: Finanzierungsmodell von Erneuerbaren Energien, 2018, S. 2; DFBEW, Corporate Power Purchase Agreements (Corporate PPAs) für erneuerbare Energien in Deutschland und Frankreich, 2018, S. 11.

²² Hilpert, Johannes, Rechtliche Bewertung von Power Purchase Agreements (PPAs) mit erneuerbaren Energien, Würzburger Studien zum Umweltenergierecht, s. 10.

²³ European Commission, Competitiveness of Corporate Sourcing of Renewable Energy, Part 2 of the Study on the Competitiveness of the Renewable Energy Sector, Final Report, ENER/C2/2016-501, 28 June 2019 s. 8.

olacaktır. Yine kurumların tedarik departmanları YETA yapısının konvansiyonel elektrik satım anlaşmalarına göre daha komplike olması nedeniyle de YETA tercih etmemektedirler²⁴.

Tedarik edilen elektriğin kaynağının takibi ve kaynak belgelerinin devir edilebilmesi ile ilgili mevzuatsal ve teknik kısıtlamalar da kurumların yenilenebilir enerji tedariki yapmalarının dolayısıyla YETA akdetmelerinin önünde bir engel olarak görülüyor²⁵.

4.5. YETA'ların Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi

4.5.1. Enerji Mevzuatı Açısından²⁶

i. Genel

Yukarıda da belirttiğimiz üzere bir YETA aslında taraflar arasında hükümleri müzakere edilebilir bir elektrik satım anlaşmasıdır. Taraflar sözleşme serbestisi içinde sözleşme hükümlerini kendi taleplerine göre şekillendirebileceklerdir. Tedarik şirketleri arasında akdedilen ikili anlaşmalar YETA'lar için bir çerçeve oluşturabilir.

İkili anlaşma terimi birçok mevzuatta kullanılsa da Türk elektrik mevzuatında tanımı Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nde şu şekilde yapılmıştır “*Gerçek veya tüzel kişiler arasında özel hukuk hükümlerine tabi olarak, elektrik enerjisi ve/veya kapasitenin alınıp satılmasına dair yapılan ve Kurul onayına tabi olmayan ticari anlaşmalar*”.

Bu tanım uyarınca bir tedarik veya üretim lisansı sahibi ile tedarikçisini seçme serbestisine sahip serbest tüketiciler akdedecekleri elektrik satım anlaşması içeriğini serbestçe tayin edebileceklerdir.

Her ne kadar YETA'lar sözleşme serbestisi içinde taraflar arasında müzakere edilerek düzenlense de enerji sektörünün regüle yapısı nedeniyle YETA'lar mevzuata tabi hükümler de içerecektir. Anlaşma taraflarının enerji mevzuatı altındaki sıfatına (serbest tüketici, son tüketici, tedarik şirketi gibi²⁷) veya üretim tesisinin (hali hazırda kurulmuş veya YETA ile birlikte kurulacak olması veya off site veya on site olması gibi) özelliklerine göre şebeke bağlantısı, dengeleme yükümlülükleri, bazı ülkelerde mevzuatta düzenlenmiş olan kaynak belgesinin devri ile ilgili hükümler mevzuatta farklılık göstereceğinden bu tür hususların her birinin, ilgili YETA içinde ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Çoğu zaman YETA yanında enerji mevzuatından kaynaklanan ek sözleşmelerin de anlaşma tarafları veya üçüncü kişiler ile akdedilmesi gerekecektir.

²⁴ Pexapark Hamburg February 2020 Academy Documentation.

²⁵ European Commission, Competitiveness of Corporate Sourcing of Renewable Energy, Part 2 of the Study on the Competitiveness of the Renewable Energy Sector, Final Report, ENER/C2/2016-501, 28 June 2019 s. 9.

²⁶ Bu bölüm altında değerlendirmelerimizin sadece lisanslı elektrik üretimi santralleri için geçerli olduğunun altını çizmek isteriz.

²⁷ Elektrik Piyasası Kanunu başta olmak üzere, Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliği, Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği, Bağlantı ve Sistem Kullanım Yönetmeliği, Dağıtım ve Perakende Satışına İlişkin Hizmet Kalitesi Yönetmeliği.

YETA tarafları, anlaşma kapsamında dengeleme dahil tüm piyasa operasyon ve risklerini üstelenen bir piyasa erişim hizmet sağlayıcısı (*aggregator veya market access provider*) ile bu hizmetler için bir hizmet sözleşmesi akdetmeyi tercih etmektedirler. Bu tür hizmetler ilgili YETA içinde düzenlenebileceği gibi ilgili hizmet sağlayıcısı ile bir ayrı bir hizmet sözleşmesi de akdedilebilir.

ii. Enerji Kaynağının Belgelendirilmesi ve Takibi

Bir YETA'da yenilenebilir enerji kaynağının takibinin anlaşmanın en önemli unsurlarından biri olduğunu belirtmiştik. Türk elektrik mevzuatında Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Belgelendirilmesi ve Desteklenmesine İlişkin Yönetmelik Madde 24'de Yenilenebilir Enerji Kaynak (YEK) belgesinin yenilenebilir enerji kaynağından lisansı kapsamında²⁸ elektrik üreten üreticilerin santralden üretilen elektriğin kaynak türünün belirlenmesi ve takibi için ve YEKDEM kapsamındaki uygulamalardan yararlanılması için düzenleneceği belirtilmiştir. YEK belgelerinin çıplak (elektrik alımı olmadan) devri ile ilgili elektrik mevzuatında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak YEKDEM uygulamalarından yararlanmak için YEK belgesinin düzenleneceğinin belirtilmiş olmasının YEKDEM'den yararlanan bir santralin çıplak YEK belgesini devredemeyeceği şeklinde yorumlanabilir. Kaldı ki uluslararası piyasalarda kabul gören sertifikaların varlığı YEK belgelerinin devrinin uygulamada yabancı veya yabancı ortaklı kurumlar tarafından tercih edilmemesine neden olacaktır. Ayrıca mevzuatta yer alan bu düzenlemelere rağmen YEK Belgesi uygulamada düzenlenmemektedir. Dolayısıyla YEK Belgesinin dolaşımı uygulamada da yer bulmamaktadır.

2016 yılından beri Türk yenilenebilir enerji santrallerinin I-REC sistemi üzerinden sertifikalandırılması ve bu sertifikaların çıplak devri mümkündür. Türkiye'de ilk I-REC sertifikaları 48 MW kapasiteye sahip Senerji Enerji Üretim A.Ş.'ye ait Bayramhacılı HES için üretilmiştir²⁹.

Türkiye'de yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin takibi herhangi bir sertifika olmasa da tarafların güven ilişkisi ile sözleşmesel yükümlülüklerle de yapılabilir. İlgili üretim tesisi için üretim tesis sahibi adına düzenlenen lisanslarda kaynak türü belirtilmektedir. Bu santrallerde üretilen elektrik miktarı ise her bir uzlaştırma dönemi sonunda piyasa işleticisi EPIAŞ üzerinden temin edilebilmektedir. Böylece tarafların mutabık kalması halinde, ilgili yenilenebilir enerji santralinde üretilen yeşil enerji takibi bu veriler ile yapılabilecektir. Ancak böyle bir mutabakat halinde kaynak belgelerinin çıplak devri mümkün olmayacaktır.

²⁸ Lisans vurgusunun burada özellikle belirtilmesinin nedeni YEK belgesinin üretici lisansı sahiplerine ve ancak kaynak türünün kanıtı belirlenmesi ve takibi için kullanılacağına belirtmektedir.

²⁹ <https://balkangreenenergynews.com/green-power-certification-starts-in-turkey-via-i-rec/>.

4.5.2. Rekabet Hukuku Açısından

YETA yapısının kullanıldığı ülkelerde bir diğer konu da YETA'nın amacı gereği uzun süreli akdedilmesinin rekabet hukuku açısından bir ihlal oluşturup oluşturmadığıdır.

Bu değerlendirmenin sebebi Avrupa Birliği'nde hem birlik düzeyinde hem de üye ülkelerin rekabet hukuku mevzuatında yer alan düzenlemeler uyarınca uzun süreli sözleşmelerin rekabeti bozucu bir etkiye sahip olabileceği kabulüdür³⁰.

Türk rekabet hukuku mevzuatı Avrupa Birliği rekabet hukuku mevzuatı temel alınarak oluşturulmuştur ve bahsi geçen düzenlemeler 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ("Rekabet Kanunu") ve 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nde ("Tebliğ") yer almaktadır.

Kanun'un 4. Maddesi uyarınca "*Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.*"

Tebliğ ise üretim ve dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla teşebbüs arasında belirli mal veya hizmetin alımı, satımı veya yeniden satımı amacıyla yapılan anlaşmaların (dikey anlaşmalar) belirtilen koşulları sağlamak kaydıyla Kanun'un 4. Maddesinde yer alan yasaklamadan muaf tutulmuş sayılacağını düzenler.

Tebliğ'de ayrıca, tek alıcıya sağlama yükümlülüğünü içeren dikey anlaşmaların, alıcının dikey anlaşma konusu mal veya hizmetleri aldığı ilgili pazardaki payının %40'ı aşmaması koşuluyla Tebliğ tahtında tanınan muafiyetten yararlanabileceği düzenlenmiştir.

Tek alıcıya sağlama yükümlülüğü Tebliğ'in 3. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde sağlayıcının, anlaşma konusu malları veya hizmetleri, kendi kullanımı veya yeniden satış amacıyla Türkiye içerisinde sadece bir alıcıya satmasına yönelik doğrudan veya dolaylı yükümlülük olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca Kanun Madde 5 uyarınca:

"Kurul, aşağıda belirtilen şartların tamamının varlığı halinde, teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birlikleri kararlarının 4 üncü madde hükümlerinin uygulanmasından muaf tutulmasına karar verebilir:

- a) *Malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması,*

³⁰ Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma Madde 101 vd.; Commission Regulation (EC) No 2790/1999.

- b) *Tüketicinin bundan yarar sağlaması,*
- c) *İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması,*
- d) *Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması.”*

Ayrıca 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu Madde 7 üretim faaliyetlerinin sektör payını “*Herhangi bir gerçek veya özel sektör tüzel kişinin kontrol ettiği üretim şirketleri aracılığıyla üretebileceği toplam elektrik enerjisi üretim miktarı, bir önceki yıla ait yayımlanmış Türkiye toplam elektrik enerjisi üretim miktarının yüzde yirmisini geçemez.*” Hükmü ile sınırlandırmıştır.

Yine aynı Kanun Madde 10 uyarınca ise tedarik şirketleri için “*özel sektör tüzel kişilerinin nihai tüketiciye satışını gerçekleştireceği elektrik enerjisi miktarı da bir önceki yıl ülke içerisinde tüketilen elektrik enerjisi miktarının yüzde yirmisini geçemez.*” hükmü ile bu sektörde de en yüksek pazar payını belirlemiştir. Bu hükümler ile enerji mevzuatı ile belirli pazar payları belirlenmiştir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında teorik olarak uzun süreli bir anlaşmanın pazara yeni girişleri engelleyebileceği ve bu nedenle rekabete aykırı olduğu tartışılabilir olsa da YETA’ların ekonomik bir gelişme sağladığı, tüketicinin uzun süreli fiyat garantisi elde edeceğinden bundan yarar sağlayacağı, Türk enerji üretim veya tedarik sektöründe³¹ Tebliğ’de belirtilen pazar payına ulaşılmayacağı³² ve rekabetin YETA süresi nedeniyle bozulmayacağı değerlendirmesi ile -her bir anlaşmanın kendi içinde değerlendirilmesi gerekse de- rekabet hukuku açısından bir ihlal oluşturmayacağı kanısındayız.

Son olarak, Avrupa Birliği’nde bir nükleer enerji santrali için akdedilen uzun süreli elektrik satım anlaşmasının yukarıda belirtilen sebepler ile rekabet kısıtlamalarından muaf tutulmuştur³³. İlgili kararda üretim tesisinin amortisman süresi göz önünde bulundurularak, ekonomik olarak tesisin amortizasyonun sağlanması için uzun süreli bir anlaşma ile nakit akışının sağlanması gerekliliğine yer verilmiştir³⁴.

³¹ Belirlenecek pazar, pazar paylarının tespiti açısından oldukça önemli. YETA’lar ile satışa konu edilen elektriğin üretim veya tedarik sektörü olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

³² Elektrik üretimi payı için bkn. EPDK Elektrik Piyasası 2019 Yılı Gelişim Raporu s. 27, kurulu güç payı için aynı rapor s. 30, tedarik payı için bkn. aynı rapor s. 55 vd. arz tarafı 76 vd. İlgili rapor ayrıca Rekabet başlığı altında elektrik piyasasında rekabet konularını ayrıca incelemektedir, s. 75 vd.

³³ ABIEG Nr. L 178, 1991, S. 31 – *Scottish Nuclear*.

³⁴ ABIEG Nr. L 178, 1991, S. 31 – *Scottish Nuclear*.

4.5.3. Sermaye Piyasası Mevzuatı Açısından

Finansal YETA'ların taraflar arasında fiziki elektrik tedariki olmadan, elektriğin piyasa fiyatı ile anlaşmada mutabık kalınan referans elektrik fiyatı arasındaki farkın taraflar arasında ödenmesi olduğunu yukarıda belirtmiştik.

Bu tanım ile finansal YETA'lar 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu bağlamında bir türev ürün oluşturacaktır. Sermaye Piyasası Kanunu Madde 3 türev araçları şu şekilde tanımlamıştır:

“Aşağıda sayılan veya Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer türev araçları:

1) Menkul kıymetleri satın alma veya satma veya birbirleri ile değiştirme hakkı veren türev araçları,

2) Değeri, bir menkul kıymet fiyatına veya getirisine; bir döviz fiyatına veya fiyat değişikliğine; faiz oranına veya orandaki değişikliğe; bir kıymetli maden veya kıymetli taş fiyatına veya fiyat değişikliğine; bir mal fiyatına veya fiyat değişikliğine; Kurulca uygun görülen kurumlarda yayınlanan istatistiklere veya bunlardaki değişikliğe; kredi riski transferi sağlayan, enerji fiyatları ve iklim değişkenleri gibi ölçüm değerleri olan ve bu sayılanlardan oluşturulan bir endeks seviyesine veya seviyedeki değişikliğe bağlı olan türev araçları, bu araçların türevlerini ve sayılan dayanak varlıkları birbirleri ile değiştirme hakkı veren türevleri,

3) Döviz ve kıymetli madenler ile Kurulca belirlenecek diğer varlıklar üzerine yapılacak kaldıraçlı işlemleri.”

Taraflar arasında borsa dışında, tezgah üstü olarak işlem görecektir olan türev işlemler Sermaye Piyasası Kanunu Madde 87 ve Veri Depolama Kuruluşuna Yapılacak Raporlamalara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (IV – 87.1) uyarınca yetkilendirilmiş olan veri depolama³⁵ kuruluşuna bildirilmelidir. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından bu bildirim usul ve esasları hakkında yayınlanmıştır.

Ancak Tebliğ uyarınca *“yatırım kuruluşları dışında Türkiye’de yerleşik tüzel kişilerin aralarında veya yurtdışı organize ya da tezgâh üstü piyasalarda Kurulca yetkilendirilmiş bir yatırım kuruluşu aracılığı olmaksızın akdettikleri türev araç sözleşmelerine ilişkin raporlama yükümlülüğü Türkiye’de yerleşik tüzel kişilere aittir. Bu fıkra kapsamında tüzel kişiler, Kanun kapsamındaki halka açık anonim ortaklıklar, kolektif yatırım kuruluşları, portföy yönetim şirketleri, ipotek finansmanı kuruluşları, konut finansmanı ve varlık finansmanı fonları, varlık kiralama şirketleri, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca yetkilendirilen finansal kuruluşlar, 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu uyarınca ruhsat verilen*

³⁵ IV-87.1 Nolu tebliğ uyarınca Merkezi Kayıt Kuruluşu Veri Depolama Kurumu olarak görevlendirilmiştir.

sigorta ve reasürans şirketleri, 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu uyarınca ruhsat verilen emeklilik şirketleri, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca yetkilendirilen finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketleri ile 17/2/2018 tarihli ve 30335 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Döviz Pozisyonunu Etkileyen İşlemlerin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Tarafından İzlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca belirlenen firmalardır.” Hükmünü haizdir.

Dolayısıyla taraflardan birinin bahsi geçen tüzel kişilerden olması hali dışında finansal YETA’lar sermaye piyasası mevzuatı kapsamında herhangi bir raporlamaya tabi değildir. Ancak Tebliğ Kurul’un takdirinde olmak üzere bazı türev araçların raporlama yükümlülüğüne tabi olacağına karar verebilir. Finansal YETA’ların ülkemizde uygulaması yaygınlaştığında uluslararası piyasalarda olduğu gibi bu tür bilgilendirme yükümlülükleri getirilebilir.

5. Ara Sonuç

Yukarıda yapılan değerlendirmeler uyarınca temelde bir elektrik satım anlaşması olan YETA’ların (PPA) sözleşme serbestisi içinde akdedilebileceğini ve bu yazıda incelenen Türk hukuku mevzuatı uyarınca bir YETA’nın akdedilmesini engelleyen herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

6. Örnek YETA Yapısı

YETA’nın amacına ve türüne göre farklılık göstermekle birlikte anlaşmada aşağıdaki tabloda belirtilen hükümlerin yer alması gerektiğini kanıslındayız.

Amaç <ul style="list-style-type: none">- YETA türü- Ürün tanımı	Sözleşme süresi <ul style="list-style-type: none">- Fesih hangi şartlarda mümkün?- Süresinden önce feshedilirse ne olur?
Tarafların hak ve yükümlülükleri <ul style="list-style-type: none">- Genel- Tesisin işletimi- Dengeleme- Üçüncü kişilerle akdedilecek sözleşmeler (bağlantı)- Piyasaya Erişim Hizmetleri	Temerrüt Halleri <ul style="list-style-type: none">- Ödememe hali- Eksik ifa hali
Tarafların beyan ve taahhütleri	Yürürlük Tarihi
Elektrik Miktarı	İflas hükümleri

<ul style="list-style-type: none">- Hangi dönemlerde?- Ne kadar?	
Elektrik Bedeli <ul style="list-style-type: none">- Bedelin hesaplanma yöntemi- Bedele dahil olan kalemler (dağıtım bedeli gibi)- Uyarılama	Kaynak Belgesi Devri <ul style="list-style-type: none">- Takip için hangi yöntem kullanılacak
Bağlantı Şartları	Ölçüm
Kesinti halleri <ul style="list-style-type: none">- Bakım halleri- Sistem işletmecisinden kaynaklanan durumlar	Fesih hükümler
Tazminat ve Sorumluluk Hükümleri	Yerine Tedarik Yapılması Hali
Önemli Olumsuz Değişiklik Hükümleri	
Güvenlik Hükümleri	Genel uyarılama hükümleri
Diğer Hükümler	Yenileme/Uzatma Opsiyonları
Mücbir Sebep Halleri	Sigorta ve Vergiler

Yukarıda sayılan hükümler her bir anlaşma için ayrıca değerlendirilmelidir. Örneğin bir finansal YETA'da bu hükümlerin büyük bir kısmına yer olmayacaktır. Oysa yeni kurulacak bir tesis için yukarıda sayılan hükümler dışında projenin finansmanı, kurulumu, bakımı ve nihayet elektriğin satımı için farklı sözleşmeler akdedilmelidir ancak bunların tümü birlikte yapılandırılmalıdır. Yine yukarıda belirttiğimiz üzere bazı YETA türlerinde piyasaya erişim sağlanması amacı ile ayrıca bir hizmet sözleşmesi akdedilmesi gerekebilir.

UYARI VE SORUMSUZLUK KAYDI:

Bu yazı, yalnızca genel bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Hukuki tavsiye veya profesyonel hukuki hizmet yerine geçmez veya bu amaçla kullanılamaz. Her bir somut işlem için hukuki hizmet almanız tavsiye edilir. Mevzuatın, uygulamanın ve bilginin hızla değişimi nedeniyle yazı içinde verilen bilgilerin güncelliği konusunda herhangi bir taahhüt verilmez.

KAYNAKÇA:

- Corporate Sourcing of Renewables: Markets And Industry Trends, IRENA 2018;
- EU WWF Report Global Corporate Renewable Power Procurement Models Lesson from India;
- ABIEG Nr. L 178, 1991, S. 31 – *Scottish Nuclear*;
- Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma;
- Commission Regulation (EC) No 2790/1999;
- Analysis of the Trade in Guarantees Of Origin, Economic Analysis for Energy Norway OE-Report 2017-58;
- Hilpert, Johannes, Rechtliche Bewertung von Power Purchase Agreements (PPAs) mit erneuerbaren Energien, Würzburger Studien zum Umweltenergierecht;
- Energy Brainpool, Power Purchase Agreements: Finanzierungsmodell von Erneuerbaren Energien, 2018;
- DFBEW, Corporate Power Purchase Agreements (Corporate PPAs) für erneuerbare Energien in Deutschland und Frankreich, 2018;
- Raikar, Santosh; Adamson, Seabron, Renewable Energy Finance: Theory and Practice;
- HSH Nordbank, Corporate PPA – Branchenstudie April 2018;
- RE-Source Risk Mitigation for Corporate Renewable PPAs, March 2020;
- PPA Academy Hamburg Şubat 2020 Pexapark;
- <https://opensolarcontracts.org/#contracts>
- <https://www.epdk.org.tr/>
- <http://resource-platform.eu/>
- <https://pexapark.com/>
- <https://www.3megawatt.com/guide/ppa>
- <https://www.euwid-energie.de/>
- <https://www.rekabet.gov.tr/>
- <https://europa.eu/>
- <https://efet.org/>
- <https://www.strommarkttreffen.org/>
- <https://www.energybrainpool.com/>